

ŠOLSKI CENTER POSTOJNA

SENOŽEČE, MESTO SREČE

Tekmovanje Turistični vodnik

Avtorica: Alenna Alibabić

Mentorica: Kajetana Tornič

Šolski center Postojna

Postojna, april 2024

KAZALO:

UVOD	3
ZGODOVINA	4
ZANIMIVOSTI	5
AKTIVNOSTI	6
ODESKI	7
<i>Pivovarna Adria</i>	7
<i>Cerkev Sv. Jerneja</i>	8
<i>Spomenik padlim borcem in žrtvam NOB</i>	8
<i>Stara šola</i>	9
<i>Kamnita korita – spodnji trg</i>	10
<i>Kamnita korita – zgornji trg</i>	11
<i>Doprsni kip - Rudolf Cvetko</i>	11
<i>Doprsni kip – Danilo Zelen</i>	11
<i>Mitnica</i>	12
<i>Dvorec Snosetsch</i>	12
<i>Stari grad</i>	13
NAČRT POTI	14
ITINERAR	15
KALKULACIJA	15
VIRI IN LITERATURA	16

UVOD

Senožeče, z približno 600 prebivalci (krajevna skupnost pa šteje več kot 1000 prebivalcev), je naselje v Občini Divača, ki spada pod upravno enoto Sežana. Geografsko se obcestno naselje nahaja med Divačo in Razdrtim. Glavne ceste iz Senožeč vodijo proti Kopru in Sežani skozi valovit in planotast svet Krasa. Kraj je nastal ob nekoč pomembni cesti, ki je povezovala Primorje z Kranjsko. Vendar pa je po izgradnji južne železnice, ki je zaobšla Senožeče, gospodarski razvoj kraja začel počasi upadati. Kljub temu so po drugi svetovni vojni v Senožečah zrasli dve tovarni, tekstilna in avtomobilska.

Danes v Senožečah deluje podružnica Osnovne šole dr. Bogomirja Magajne Divača, medtem ko je za predšolsko vzgojo poskrbljeno v senožeški enoti Vrta Sežana. Zdravstveno oskrbo zagotavlja Zdravstveni dom Sežana, ki ima ambulanto tudi v Senožečah. V naselju je prisotna tudi poslovalnica Pošte Slovenije, kjer deluje tudi Poštna banka Slovenije. Poleg tega Senožeče ponujajo trgovino in bencinsko črpalko.

Največje znamenitosti kraja vključujejo pivovarno Adria, kamnita korita (fontano) na spodnjem trgu, etnološko zbirko Zdravka Čuka, prvotni Stari grad ter mitnico iz začetka 13. stoletja.

V starem delu naselja prevladujejo značilne kamnite sredozemske hiše. Skozi bogato zgodovino Senožeč pa še danes potekajo pomembne poti iz smeri morja v notranjost dežele.

3. SLIKA: panorama Senožeč - razglednica

2. SLIKA: kolorirana razglednica Senožeč

1. SLIKA: panorama Senožeč tiskana na zeleni podlagi

ZGODOVINA

V zgodovini Senožeč so se prepletale različne politične ureditve in spremembe oblasti, ki so vplivale na življenje in razvoj kraja skozi stoletja. V času Avstro-Ogrske monarhije so Senožeče spadale pod deželo Kranjsko. Leta 1854 je bil ustanovljen okraj s sedežem v Senožečah, ki je obsegal 17 občin, med njimi tudi samostojno občino Senožeče. V tem obdobju so se sprejemali občinski redi in volilni redi, ki so vplivali na organizacijo lokalne uprave.

V Senožečah je včasih bil davčni urad, oddelek finančne straže, okrajno sodišče, notar, rimokatoliška fara, kuratov beneficij, ljudska šola s štirimi razredi, zdravnik, dve babici, gasilska služba, trije orožniki, hranilno in posojilno društvo, poštni urad in telegrafska postaja.

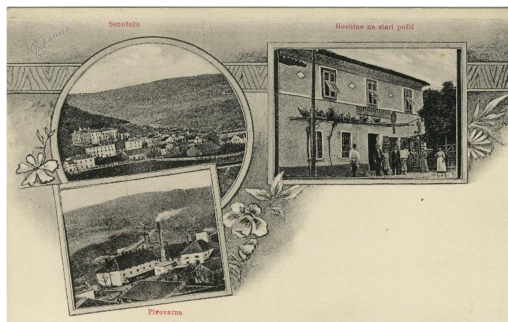
Po prvi svetovni vojni je italijanska vojska zasedla zahodni del slovenskega ozemlja, vključno s Senožečami, ki so postale del Julijske Krajine. Pod italijansko oblastjo so se uvedle nove administrativne strukture, vključno z občinami. Kljub temu se je občina Senožeče ohranila, ki je imela svoje župane in lokalno samoupravo.

Po drugi svetovni vojni so Senožeče postale del Federativne Ljudske Republike Jugoslavije, kasneje pa Ljudske Republike Slovenije. V tem času so se izvajale različne administrativne spremembe, vključno z ustanovitvijo novih občin in preureditvijo ozemlja. Senožeče so ostale del občine Divača, ki je bila ustanovljena leta 1994, kljub željam lokalnega prebivalstva po samostojni občini.

Čeprav so se v preteklosti pojavila prizadevanja za ustanovitev lastne občine, Senožeče še danes ostajajo del občine Divača, ki je del primorske regije v Sloveniji. Kljub temu, da je politična ureditev kraja ostala nespremenjena, je Senožeče doživelo pomembne spremembe v gospodarstvu, infrastrukturi in družbenem življenju skozi stoletja. Ohranjanje edinstvene zgodovine in kulturne dediščine kraja je še danes pomemben del identitete Senožeč.

5. SLIKA: Pogled na senožeško cesto

4. SLIKA: Razglednica Senožeč, sestavljena iz treh posnetkov

6. SLIKA: ročno kolorirana razglednica Senožeč

ZANIMIVOSTI

Zanimivost Senožeč je ta, da se kraj v pisnih virih prvič omenja že v 12. stoletju, saj se je hitro razvijal predvsem zaradi furmanstva.

Precej zgodaj je kraj pridobil pomembno pot, ki so jo imenovali tudi cesarska, le to pa je varoval grad, ki se je nahajal nad vasjo. V Senožečah je bila zaradi razcepa dveh cest v smeri proti Tržaškemu zalivu dolgo časa pomembna mitnica, v 15. stoletju oglejskih patriarhov, kasneje pa grofov iz Kranjske, kjer so pobirali pristojbine za tovorjeno blago. Posledično so se začele razvijati tudi furmanske gostilne.

Vas je v sredini 16. stoletja dobila tržne pravice, v obdobju avstro – ogrske monarhije pa je bilo tukaj okrajno sodišče. Nekdaj so bile Senožeče poznane po velikih živinskih in lesnih sejmih.

8. SLIKA: razglednica Senožeč

7. SLIKA: tržnica

AKTIVNOSTI

Senožeče so tudi vmesna točka Slovenske planinske poti, ki vodi od Razdrtega skozi naselje na Vremščico. V bližnji okolici poteka 2850 metrov dolga gozdna učna pot Djestence.

V Senožeah se lahko pohvalimo z nizkoenergijsko leseno večnamensko dvorano, ki je ime dobila po prvem slovenskem dobitniku olimpijske kolajne, sabljaču Rudolfu Cvetku, Jelovica pa je za lesen konstrukcijski del prejela priznanje za inovativnost. Zgrajena je bila v letu 2014. Gre za moderno zasnovo, ki se lahko funkcionalno prilagaja različnim športnim in kulturnim aktivnostim.

V vasi že vrsto let delujejo različna društva, v katerih sodeluje veliko vaščanov tako iz Senožech, kot tudi iz drugih okoliških vasi.

Plesno društvo Srebrna že od leta 2006 razvija plesno kulturo na Senožeškem, vaščane v Kulturnem društvu Pepca Čehovin Tatjana združuje ne le kultura ampak tudi šport, turizem, zgodovina in običaji, Mešani pevski zbor razveseljuje s svojimi nastopi in uspehih na tekmovanjih, prostovoljno gasilsko društvo Senožeče je eno izmed dveh in hkrati osrednje gasilsko društvo v občini Divača. Skupaj s še šestimi društvi je vključeno v Kraško gasilsko zvezo.

10. SLIKA: učna pot Djestence

9. SLIKA: MePZ Senožeče

11. SLIKA: KUD Pepce Čehovin Tatjane

ODESKI

Pivovarna Adria

Pivovarska obrt se je v Senožečah razvila v 19. stoletju, odlično pivo je zagotavljala zlasti izvirska voda. Leta 1820 je tu z obratovanjem začela ena prvih pivovarn na Slovenskem – Pivovarna Adria, ki je najprej bila palača Okrajnega sodišča, - ki jo je ustanovil domačin Janez Dejak. Zaradi odlične lege ob pomembni furmanski cesti se je tržišče hitro širilo. Pivovarna je veljala za eno bolj poznanih v avstro-ogrski monarhiji ter je bila konkurenčna pivovarnama Laško in Union. Kmalu je pivovarna začela izvažati v Trst in prek tamkajšnjega pristanišča v svet. Senožeško pivo je bilo pri priznanih tržaških gostincih in na tujem zelo priljubljeno, tako je senožeško pivovarno poneslo med najboljše v habsburški monarhiji.

Kraju je dala močan pečat, zagotavljala je delovna mesta. Vendar sta svetovna gospodarska kriza in slabo gospodarjenje povzročila, da so leta 1924 v pivovarni prenehali variti pivo. Danes na bogato tradicijo spominjajo le še nekateri ostanki.

Leta 2022 smo v Senožečah med 15. in 17. septembrom praznovali 200. obletnico pivovarne.

Izročilo trdi, da je bilo sredi 19. stoletja v Senožečah hkrati 27 gostiln.

Značilna za Senožeče in Gabrče?, nekoliko manj za ostale senožeške vasi?, je ugotovitev, ki so jo razni pripovedovalci izrekli na vedno isti način: 'Vsa vas je služila furmanskemu in potniškemu prometu.' Za potniški promet velja ta ugotovitev v glavnem do izgradnje železnice, za furmanstvo pa tja do tridesetih let sedanjega stoletja. Skrb za furmane in potnike so Senožejci pokazali na različne načine.

13. SLIKA: razglednica s sliko pivovarne Adrie

12. SLIKA: Adria danes

Cerkev Sv. Jerneja

V kraju stoji župnijska cerkev sv. Jerneja, ki se nahaja na manjši vzpetini, kjer se odpira razgled na nasprotno stran naselja, kjer ležijo razvaline nekdanjega Starega gradu.

Cerkev je bila v pisnih virih omenjena leta 1445, posvečena pa je bila leta 1613. V prvi polovici 18. stoletja so cerkvi sv. Jerneja prizidali zakristijo in kapeli, ladja je bila obokana v 19. stoletju. V cerkveni notranjosti so najbolj znameniti baročni oltarji, kjer ima glavni oltar letnico 1757 ter nagrobne plošče iz 17. stoletja.

Okoli cerkve uspevajo stare mogočne lipe.

Vsako leto pevci iz Mešanega pevskega zbora v cerkvi pripravijo božično – novoletni koncert.

14., 15., 16. SLIKA: cerkev Sv. Jerneja

Spomenik padlim borcem in žrtvam NOB

Avtor spomenika je kipar Marjan Keršič, ta stoji ob glavni cesti in sestavljajo ga bronasta plastika na kamnitem podstavku, granitna plošča z vklesanim napisom in zid. Posvečen je padlim borcem med NOB in žrtvam vojnega nasilja. Odkrit je bil 27.8.1976.

Leta 2002 sta bila dodana doprsna kipa Nika Šturma Tarzana in Pepce Čehovin Tatjane.

17., 18. SLIKA: spomeniki padlim borcem in žrtvam NOB

19. SLIKA: spomenik Pepce Čehovin Tatjane

Stara šola

Do začetka 19. stoletja so se na senožeškem lahko šolali le grajski otroci pri zasebnem učitelju. Prva državna šola v Senožečah je bila ustanovljena okrog leta 1805. Pouk se je odvijal v prostorih starega gradu in stare kaplanije. Obiskovali so ga učenci iz Senožeč, Laž, Potoč in Senadol. V to šolo so do leta 1835 hodili tudi otroci iz Dolenje vasi. V tem letu pa so tudi v Dolenji vasi zgradili novo šolo in jo obiskovali do leta 1875, ko so Senožeče pridobile novo šolsko zgradbo s tremi razredi. Tedaj so otroci iz Dolenje vasi začeli ponovno obiskovati šolo v Senožečah, saj je bila dolenjska prodana.

V ostalih vaseh pa se v starih časih niso preveč zmenili za šolo. Otroci so hodili k pouku, če se jim je zljubilo in če niso bili doma preveč zaposleni. V začetku 19. stoletja se je pouk izvajal le v nemškem jeziku, ko pa so te kraje zasedli Francozi in ustanovili Ilirske province, se je začela v šole ponovno uvajati slovenščina.

Po Napoleonovem porazu in ponovni uvedbi avstrijske oblasti, pa je bilo zopet vse po starem. Pred prvo svetovno vojno je bila v Senožečah štirirazredna osnovna šola in osemletna šolska obveznost, pri čemer sta bili zadnji dve leti ponavljalni. Bolj nadarjeni ali bogatejši učenci so šli po tretjem razredu v meščansko ali srednjo šolo, drugi pa so ostali še dve leti v četrtem razredu v ponavljalni šoli.

Po prvi svetovni vojni so naše kraje zasedli Italijani. V naše šole so bili nameščeni italijanski učitelji. Do leta 1927 je emigriralo v Jugoslavijo, se upokojilo ali bilo premeščeno v južno Italijo osem slovenskih učiteljev iz senožeške šole in enorazrednice v Dolenji vas. Pouk v Senožečah, Dolenji vasi in Senadolah pa je v italijanščini potekal do konca šolskega leta 1942/1943.

Leta 1946 so nove šolske oblasti prešle na enoten jugoslovanski šolski sistem sedemletne šolske obveznosti. Ko so v šolskem letu 1957/58 izvajali reformo šolstva, je bila uvedena enotna osemletna osnovna šola. Osnovna šola Senožeče je postala podružnica divaške šole.

Otroci, rojeni leta 1950, so bili zadnja generacija, ki je v Senožečah končala vseh osem razredov osnovne šole. Leta 1985 pa so se začele prve priprave za izgradnjo nove šole, saj je senožeška krajevna skupnost imenovala gradbeni odbor, ki je leta 1986 skupaj s KS Senožeče naročil izdelavo projektne dokumentacije. Več kot 100 let stara šola že dolgo namreč ni bila več primerna za urejeno delo.

Leta 1989 so se učenci in učiteljice dokončno preselili v novozgrajeno sodobno šolo in zapustili razrede starega šolskega poslopja.

Novi prostorski pogoji, in sicer 4 učilnice z dvema kabinetoma, večnamenski prostor, kuhinja in drugi pripadajoči prostori, so omogočali izvajanje sodobnega pouka, kar se je skozi delovanje šole pokazalo z uspehi na učnem področju, tekmovanjih v znanju in natečajih, navdušujočimi nastopi učencev v pevskem zboru in dramskem krožku ter v drugih interesnih dejavnosti. Spodbudno učno okolje se tako odraža v zadovoljstvu učencev, staršev in zaposlenih.

Do danes je hram učenosti nove šole prestopilo že kar 30 generacij, ki so se imele možnost srečati 28. 2. 2020 na prireditvi Ura brez kazalcev. V Dvorani Rudolfa

Cvetka v Senožečah je namreč potekala jubilejna prireditev, ki so jo z bogatim kulturnim programom oplemenitili učenci pod mentorstvom sedanjih učiteljic.

21. SLIKA: OŠ Senožeče

20. SLIKA: dvorana Rudolfa Cvetka

Kamnita korita – spodnji trg

Lep pomnik preteklih časov so obnovljena kamnita korita (fontana) s pitno vodo na spodnjem trgu v Senožečah, ki so služila za napajanje živine in pranje. Fontana je bila zaključek prvega vodovoda v tem kraju, zgrajenega že leta 1865.

Posebno konzolo predstavlja kamen z luknjo v sredini – uho, rinka. Vgrajevali so jih v zidove. Skozi luknje so vtaknili steber v vodoravni smeri in nanj naslonili ogrodje latnika. Konzola nadomešča železno rinko. Kamen z luknjo so vgrajevali ob napajališčih, ob mlinih, ob mlekarnicah. Za kamen so privezovali vprežno živino, ko se je ta napajala pri koritih.

Čez cesto korit so porušili nekdanje župnišče oziroma po domače Jančarjevo domačijo, več kot 200 let staro hišo sredi vasi. Od stavbe je ostalo le pročelje s slikovitim portalom.

23. SLIKA: spodnja korita

22. SLIKA: spodnji trg

Kamnita korita – zgornji trg

Na zgornjem trgu pri kamnitih koritih, kjer se je živina napajala, prav tako kot pri spodnjih koritih, zraven stoji še stara tehtnica za živino, ki naj bi jo včasih uporabljali.

Pri koritih stojita tudi dva kipa posvečena Rudolfu Cvetku in Danilu Zelenu.

Doprni kip - Rudolf Cvetko je bil rojen v Senožečah zato mu je prav tu na osrednjem trgu kasneje olimpijonek Miro Cerar odkril doprni kip.

Rudolf Cvetko je bil izjemen športnik in kot vrhunski sabljač v avstro-ogrski vojski je sodeloval v avstrijskem olimpijskem moštvu na olimpijadi v Stokholmu leta 1912. Za svoj nastop si je kot prvi Slovenec priboril srebrno olimpijsko medaljo.

Rudolf Cvetko je bil z dušo in telesom sabljač. Znana je njegova misel da: »Sabljanje ni le šport, temveč zelo težka in učinkovita šola za življenje!« Izšolal je na stotine slovenskih sabljačev.

Slovesnosti, s katero so zaključili Cvetkove dneve v Senožečah, rojstnem kraju Rudolfa Cvetka, se je udeležil tudi tedanji slovenski predsednik Milan Kučan.

Doprni kip – Danilo Zelen je bil slovenski študent elektrotehnike in borec za osvoboditev Istre in Primorske. Rojen je bil leta 1907v Senožečah, zato ima zdaj v tem kraju pri zgornjih koritih postavljen kip v spomin. Bil je vojaški vodja organizacije TIGR.

Zelen je bil velik človek, zavzet antifašist in domoljub, ki se je boril za svoje ljudi, jezik, slovenski narod in kulturo. S svojimi vrlinami, kot so moč, pogum, vztrajnost, samozavest, izjemna sposobnost povezovanja ter nepopustljivo vztrajanje pri doseganju zastavljenih ciljev in idealov, se je za vselej zapisal v zgodovino slovenskega naroda kot velik borec za slovenstvo in priključitev Primorske k tedanji Jugoslaviji.

26. SLIKA: zgornja korita

25. SLIKA: kip Rudolfa Cvetka

24. SLIKA: kip Danila Zelena

Mitnica

V Senožečah je bila zaradi razcepa dveh cest v smeri proti Tržaškemu zalivu dolgo časa pomembna mitnica, v 15. stoletju oglejskih patriarhov, kasneje pa grofov iz Kranjske. Vasica je precej zgodaj pridobila trške pravice. Mitnica iz začetka 13. stoletja spominja na promet, ki je nekdanj potekal skozi Senožeče.

V mitnici so najprej devinski gospodje, v kasnejšem času pa drugi lastniki, pobirali pristojbine za tovorjeno blago. V tem obdobju so nastale mnoge furmanske gostilne, obrt je bila v razcvetu, potekali so številni sejmi. Življenje in promet sta se v kraju umirila z dograditvijo južne železnice, ki so jo speljali skozi Divačo.

V letošnjem letu na divaški občini načrtujejo začetek obnove in preureditev impozantne stavbe iz 13. stoletja v Muzej prevoznitstva in tovorništva.

27., 28. SLIKA: Mitnica

Dvorec Snosetsch

Stari grad, ki se je nahajal na hribu nad vasjo in varoval tako imenovano cesarsko pot, ki je potekala skozi vas, je v 17. stoletju nasledil dvorec ob vznožju grajske vzpetine, ki ga je dala postaviti plemiška družina Porzia in je služil kot sedež okrajnega sodišča, tudi ta je danes v razvalinah.

V 19. stoletju je posestvo prevzela v upravljanje rodbina Dejak. V obdobju od sredine 19. stoletja in do leta 1912 so bili v zgradbi okrajno sodišče, davčni urad ter gozdni inšpekcijski urad knezov Porzia.

Leta 1906 je knez Ludvik Porzia dvorec Snosetsch prodal na dražbi, kjer ga je kupil Karel Lenassi, kasnejši župnik v Dolnji Košani. Dvorec je v letu 1913 podedovala Ana Biščak, ki je bila Lenassijeva nečakinja.

V času med prvo svetovno vojno so bili v dvorcu begunci iz Galicije in vojaki, potem pa sta ga kupila kmeta Može in Franetič iz Dolenje vasi ter pustila dvorec propadati.

29., 30., 31. SLIKA: dvorec Snosetsch

Stari grad

Grad je najverjetneje nastal nekje okoli sredine 12.stoletja, ko so oglejski patriarhi oddali posestvo v fevd gospodom Devinskim. Grad Senožeče (Snosetsch) se izrecno omenja šele leta 1275, ko ga je oglejski patriarh z vasjo vred podelil v fevd vitezoma Kononu in Ulriku Memiglianu z gradu Momjan v Istri.

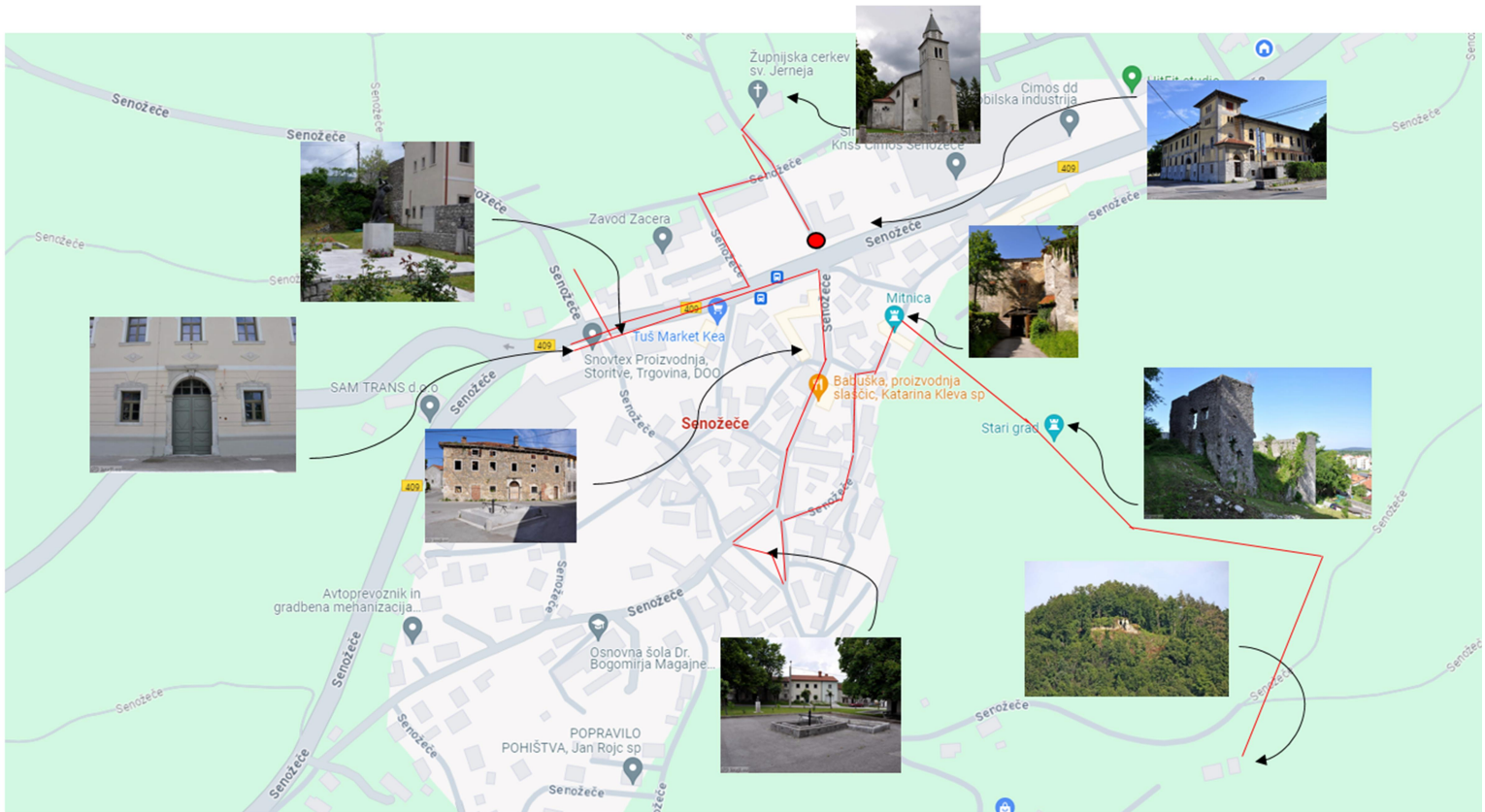
Senožeče so upravljali člani rodbine, ki se je imenovala po gradu. Do leta 1472, ko jo je kupil cesar Friderik III., je bila graščina last devinskih gospodov in njihovih dedičev grofov Walsee, med grajskimi kastelani pa so bili tudi vitezi Edlacherji.

Med deželno knežjimi oskrbniki je bil tudi Bernardin Raunach, omenjen leta 1472. Leta 1509 je imel grad v deželno knežjem fevdu grof Mihael Frankopan, nato pl. Lambergi, leta 1660 pa je graščino kupil knez Ferdinand Porzia. Stari grad je bil močno poškodovan med turškim napadom, uničen pa med katastrofalnim potresom leta 1511.

32., 33. SLIKA: stari grad

NAČRT POTI

34. SLIKA: načrt poti

ITINERAR

10:00 – 10:15 Pivovarna Adria

10:20 – 11:00 Cerkev Sv. Jerneja

11:05 – 11:20 Spomenik padlim borcem in žrtvam NOB

11:20 – 11:50 Stara šola

12:00 – 12:20 Kamnita korita – spodnji trg

12:30 – 13:00 Kamnita korita – zgornji trg

13:00 – 14:00 Postanek za malico pri zgornjih koritih

14:10 – 14:30 Mitnica

15:00 – 15:30 Dvorec Snosetsch

15:30 – 16:30 Kratek pohod do starega gradu

16:30 – 17:00 Stari grad

KALKULACIJA

Cena za skupino (20 ljudi)	Cena v EUR
Vodnik	150,00 (brez DDV)
DDV	33,00
SKUPAJ	183,00

VIRI IN LITERATURA

- https://www.divaca.si/Files/eMagazine/37/673954/03-04_Glasnik_28_SEPTEMBER%202022.pdf
- <https://kraji.eu/slovenija/senozece/slo>
- <https://www.visitkras.info/nacrtuj-obisk/dogodki/200-let-pivovarne-senozece>
- https://kraji.eu/slovenija/dolenja_vas_divaca_cerkev_stolp/photos/slo
- <https://caravaning.si/caravaning/kras.htm>
- <https://primorske.svet24.si/2022/09/15/vrhunsko-pivo-iz-senzec-so-uzivali-tudi-na-cezoce>
- <https://m.facebook.com/plesnodrustvosrebrna>
- <https://www.kud-senozece.si/author/makaloncaeva/#/>
- <https://primorske.svet24.si/novice/srednja/dvorana-v-senzecah-je-lepa-in-nova,-a-zaprta--za->
- <https://www.jelovica-hise.si/references/vecji-objekti/dvorana-senzecah/>
- <https://deloindom.delo.si/gradim-obnavljam/v-senzecah-nizkoenergjska-lesena-vecnamenska-dvorana>
- https://kraji.eu/slovenija/senozece_cerkev_sv_jerneja/slo